

*Elżbieta Skerska***JANINA ROKICKA**

Rokicka Janina zam. Kurowicka ps. Jola, Jolanta, nazwisko okupacyjne Jolanta Radziszewska (1924–2007); w Powstaniu Warszawskim sanitariuszka 6. kompanii dowodzonej przez Leonarda Kancelarczyka ps. Jeremi, 2. batalion Wacława Zagórskiego ps. Lech Grzybowski, Zgrupowanie (Grupa) „Chrobry II”, Obwód I Śródmieście, Okręg AK Warszawa; po Powstaniu Warszawskim obozy jenieckie Stalag XIA Altengrabbow – Lazaret Gross Lubras i Stalag VI C Oberlangen.

Janina Rokicka urodziła się 20 V 1924 r. w Małej Nieszawce, w byłym pow. toruńskim, w rodzinie rolnika Adama i Marii z d. Kubacka. Adam Rokicki osiedlił się tu z rodziną po powrocie w 1919 r. z USA, dokąd wyjechał w 1915 r. z Łowicza, by uniknąć powołania do carskiej armii. Z synem Wacławem, jednym z trzech starszych braci Janiny, należał w okresie międzywojennym do Polskiego Związku Zachodniego, organizacji powstałej z przekształcenia Związku Obrońców Kresów Zachodnich. Do głównych zadań tej organizacji należała obrona polskich praw narodowych, kształtowanie postaw patriotycznych na terenie przygranicznym i śledzenie niemieckiego ruchu politycznego na terenie Polski. Janina po ukończeniu szkoły powszechnej na Podgórzu (dzielnica Torunia), od września 1938 r. była uczennicą Prywatnego Gimnazjum przy ul. Rybaki w Toruniu, którym kierowała Maria Eckman [Ekman]. Należała do harcerstwa.

Ojciec Janiny, Adam Rokicki, został aresztowany 19 X 1939 r. w Małej Nieszawce przez członków Selbstschutzu (tzw. Samoobrona, organizacja bojowa policji bezpieczeństwa, do której należeli miejscowi Niemcy – Volksdeutsche). Osadzony w Forcie VII w Toruniu został rozstrzelany w lesie Barbarka koło Torunia pod koniec października lub na początku listopada 1939 r. Gospodarstwo rodziców przejęli Niemcy, a Maria Rokicka, matka Janiny, została tam zatrudniona jako robotnica.

W relacji Janina napisała: „Od października wszyscy jesteśmy zagrożeni. Niemcy w różny sposób chcą ustalić, gdzie są moi bracia. Rodzina mojego brata Bolesława w Chełmży jest powiadomiona i ostrzeżona. Mama, lękając się o moje bezpieczeństwo, nakazuje mi wyjazd do krewnych w Warszawie”. Do Warszawy Janina wyjechała w 1940 r. i przebywała tam do wiosny 1942 r. Pracowała w fabryce przy ul. Belwederskiej, dokąd została skierowana przez niemiecki urząd pracy. W fabryce

Fot. 1. Janina Rokicka – pierwszy rząd, pierwsza z lewej (Powstanie Warszawskie), zbiory FGEZ

produkowano części i bezpieczniki do samolotów. Poinstruowana przez swego kuzyna Mariana Augustyniaka, żołnierza Armii Krajowej, prowadziła na terenie fabryki sabotaż oraz rozprawiała konspiracyjne gazetki. Zagrożona aresztowaniem, wyjechała z Warszawy i przebywała „gdzieś nad Bugiem” (w relacji nie podaje dokładnej informacji o miejscu swego pobytu).

Do Warszawy powróciła jesienią 1942 r. i od tego czasu posługiwała się dokumentami na nazwisko Jolanta Radziszewska, urodzona 20 V 1922 r. we Lwowie. Jako pomoc pielęgniarska podjęła pracę w Szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie. Tu w 1943 r. przeszła skrócony kurs sanitarny i praktykę zakończoną egzaminem. Egzaminatorem był doktor Władysław Marat. Po zaprzysiężeniu jako „Jola”- „Jolanta” otrzymała przydział do służby sanitarnej Wojskowej Służby Kobiet w Obwodzie V Mokotów. W Powstaniu walczyła jednak na terenie Śródmieścia w kompanii szturmowej Leonarda Kancelarczyka ps. Jeremi, do której została przydzielona 1 sierpnia w punkcie przy ul. Twardej 40. Jej przełożoną była Anna Irek, referentka sanitarna Obwodu I. Janina pełniła funkcję patrolowej 1. patrolu sanitarnego. Sanitariuszkami w kompanii były m.in.: Bożena Klotz-Kaliszewska, Wanda Jemiołowska, Irena Mirska. Janina brała czynny udział w walkach kompanii, która broniła kwadratu ulic: Al. Jerozolimskie, Towarowa, Krochmalna, Grzybowska do pl. Grzybowskiego. Od połowy sierpnia do końca Powstania ul. Grzybowska była linią frontu. Tu toczyły się zacięte walki w obronie północnych obrzeży Śródmieścia. Od 16 sierpnia kompania „Jeremiego” skutecznie broniła dostępu do Śródmieścia przy Grzybowskiej 25, gdzie mieściła się tajna wytwórnia pistoletów maszynowych typu sten oraz znajdował się szpita-

Po odzyskaniu wolności Janina ukończyła szkołę handlową w miejscowości Haren nad rzeką Ems w polskim obozie, który nazwano Maczkowem z szacunku dla gen. Maczka i oddano w administrację polską na okres trzech lat, do chwili demobilizacji Dywizji. Tu także wyszła za mąż za Eugeniusza Kurowickiego, żołnierza I Dywizji Pancerniej. Do Polski wróciła w 1948 r. Na skutek obrażeń odniesionych w Powstaniu ciężko chorowała. Uzyskała rentę; pracowała tylko przez dwa lata po śmierci męża. W latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku aktywnie zaangażowała się w niesienie pomocy materialnej dla Polonii na Litwie.

Po wojnie została odznaczona Krzyżem Armii Krajowej, Medalem Wojska, Krzyżem za Warszawę, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Porucznik Janina Kurowicka zmarła w Warszawie 18 VI 2007 r. i spoczywa w grobie rodzinnym na Powązkach.

Bohaterskie czyny kompanii Leonarda Kancelarczyka ps. Jeremi, której żołnierzem była Janina Rokicka zam Kurowicka, upamiętnia tablica przy al. Jana Pawła II – dawna ul. Grzybowska 25 w Warszawie. Oto fragment inskrypcji:

„Podczas Powstania Warszawskiego 1944 żołnierze Armii Krajowej Zgrupowania Chrobry II, a zwłaszcza kompanii ppor. Jeremiego bohaterko bronili dostępu do Śródmieścia”.

Bibliografia

- FGEZ, T. Rokicka Jolanta zam. Kurowicka K-370/1710 Pom.; S. Grochowina, J. Sziling, *Barbarka miejsce niemieckich egzekucji Polaków z Torunia i okolic (październik–grudzień 1939)*, Toruń 2009, s. 78, poz. 174; *Harcerki 1939–1945. Relacje i pamiętniki*, wybór i opracowanie K. Wyczańskiej, Warszawa 1985, s. 799, 802; *Kronika powstań polskich 1794–1944*, Warszawa 1994, s. 510–511; I. Maliszewska, S. Maliszewski, *Śródmieście Północne. Warszawskie Termopile 1944. Przewodnik historyczny po miejscach walk i pamięci z lat 1939–1944*, Warszawa 2020, s. 188; *Służba Polek na frontach II wojny światowej*, red. E. Zawacka, Toruń 1998, cz. 2, s. 190, 446; *Służba Polek na frontach II wojny światowej*, red. E. Zawacka, Toruń 1999, cz. 3, s. 358, 360; B. Urbanek, *Pielęgniarki i sanitariuszki w Powstaniu Warszawskim w 1944*, Warszawa 1988; K. Ultracka, *Zgrupowanie AK „Chrobry II”*, Warszawa 2004; *Wielka ilustrowana encyklopedia powstania warszawskiego*, Warszawa 1997, t. 4, s. 596, tu Jolanta Radziszewska.

ELŻBIETA SKERSKA

Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej

e-mail: es@zawacka.pl